

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
7 december 2021	D.102212 Z.035381

Voorstel ingebracht door J. van den Beemt
Portefeuillehouder JP Neven
Begrotingsprogramma en Ruimte
taakveld 7.4 milieu(beheer)

Onderwerp De Warmtetransitie Buren 2022-2024

Voorgesteld besluit

1: In te stemmen met De Warmtetransitie Buren 2022-2024.

Dit met als uitgangspunten:

- Kerngericht en maatwerk
- Nu beginnen met huidige technieken

Dit met als onderdelen:

- Het buitengebied: 'energieadviseur buitengebied'
- De kernen met potentie Maurik en Lingemeer
- De aanpak overige kernen
- Isoleren en besparen / 'aardgasvrij-ready'
- Een klankbordgroep
- Communicatie, informatie en participatie!

Samenvatting van het voorstel

Dit voorstel 'De Warmtetransitie Buren 2022-2024' is onderdeel van de strategische opgave duurzaamheid en zet de eerste stappen in de transitie van de gebouwde omgeving (woningen, kantoren, scholen en andere verblijfsgebouwen) voor Buren. Deze transitie beoogt de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame warmtebronnen zonder CO₂-belasting voor verwarmen, koken en warm water. Dit onder andere in het verlengde van het landelijke Klimaatakkoord en de lokale klimaatvisie.

De mogelijkheden aan duurzame bronnen zijn op basis van de huidige stand van de techniek voor Buren beperkt. Duidelijk is wel dat het belangrijk is om een begin te maken met de warmte opgave. Dat kan voor het buitengebied en twee kernen. Bij Lingemeer en Maurik zijn namelijk nu al mogelijkheden voor duurzame warmte. Verdere bouwstenen zijn een verkenning met inwoners naar de mogelijkheden voor de andere kernen en het formeren van een gemeente brede klankbordgroep van inwoners die suggesties doet, ontwikkelingen volgt en advies geeft. Daarnaast is voor heel Buren een aanpak mogelijk voor isoleren, besparen en meer!

Verder gaat de Burense transitie uit van drie pijlers:

- Kerngericht en maatwerk;
- Nu beginnen;
- Ruimte voor lokale initiatieven.

De warmtetransitie lijkt wellicht een technische opgave, maar het is ook een maatschappelijk opgave. Het gaat namelijk uiteindelijk om een verandering van gedrag en houding en het betrekken en meenemen van inwoners, ondernemers en organisaties in Buren. Informatie, communicatie en participatie zijn dan ook essentieel voor het slagen van de warmtetransitie.

De ontwikkelingen en evaluatie gaan naar verwachting snel en als de eerste ervaringen met de participatie zijn opgedaan is het goed de visie en de realisatie in 2024 te evalueren en een geactualiseerd plan voor 2025 en verder op te stellen.

Buren heeft een ondernemende bevolking, er is een actieve energiecoöperatie en een aanzienlijke sociale cohesie in de meeste kernen. Dit vormt een goede basis om de warmtetransitie die op vele vlakken ingrijpend en complex gaat zijn, succesvol op te kunnen pakken met inwoners en door inwoners: Op weg naar een duurzame gemeente Buren!

HOOFDLIJNEN

1. Inleiding

Voor u ligt De Warmtetransitie Buren 2022-2024. Dit document geeft de eerste stappen aan die Buren wil zetten in de warmtetransitie. Hier is een voortraject aan vooraf gegaan waarin voor de zomer een technisch onderzoek naar de mogelijke duurzame warmtebronnen in Buren en een onderzoek naar het draagvlak voor de warmtetransitie onder de inwoners is uitgevoerd. De resultaten van de onderzoeken hebben de bouwstenen en een opzet voor de warmtetransitie Buren opgeleverd. Deze zijn vervolgens na de zomer besproken met inwoners. Dat heeft vervolgens geresulteerd in deze De Warmtetransitie Buren 2022-2024: Een visie met een plan!.

De klimaatproblematiek mag bekend zijn en het Klimaatakkoord geeft aan dat Buren eind 2021 een warmtevisie moet vaststellen voor de warmtetransitie. Die opgave betreft het duurzaam verwarmen, koken en voorzien in warm water en heeft betrekking op de gebouwde omgeving (woningen, kantoren, scholen, etc.). De warmtevisie van de gemeente zet dus niet in op bedrijfsprocessen e.d.

In de visie van Buren wordt de warmtetransitie benaderd in 3 stappen:

- De basisstap : Informatie, communicatie en verkennen;
- De tussenstap : Gericht op isoleren, besparen en naar 'aardgasvrij-ready';
- De grote stap : (direct) naar aardgasvrij.

Zoals bekend kenmerkt Buren zich als een landelijke gemeente met veel kernen en dat vraagt ook voor de warmtetransitie om een specifieke aanpak. Met de resultaten uit de onderzoeken resulteert dat in een aanpak gericht op:

- Het buitengebied met een 'energieadviseur buitengebied'. In het buitengebied is een warmtenet geen optie, maar zijn naast advies per object wel collectieve mogelijkheden voor isoleren en besparen.
- De kernen Lingemeer en Maurik waar directe stappen mogelijk zijn met de techniek van nu: aquathermie.
- De overige kernen waar eerst een tussenstap met isoleren en besparen voor de hand ligt. Daarnaast het volgen van innovaties en het verkennen van mogelijkheden naar aardgasvrij.
- Ruimte voor kleinere initiatieven zoals een WKO-project.
- Isoleren en besparen / 'aardgasvrij-ready'.
- Een klankbordgroep.

De visie van Buren gaat verder uit van drie pijlers:

- Kerngericht en maatwerk;
- Nu beginnen;
- Ruimte voor lokale initiatieven.

De warmtetransitie lijkt misschien een technische opgave, maar het is zeker ook een maatschappelijk opgave. Het gaat namelijk uiteindelijk om een verandering van gedrag en houding en het betrekken en meenemen van inwoners, ondernemers en organisaties in Buren. Informatie, communicatie en participatie zijn dan ook essentieel voor het slagen van de warmtetransitie. Aspecten die daarbij als belangrijk uit de gehouden inwonersronde naar voren kwamen waren onder andere:

- Informatie en communicatie met alle inwoners vanaf het begin;
- Goede voorbeelden, ambassadeurs, etc.;
- Perspectief over mogelijkheden en kosten;
- Klankbordgroep.

Het Klimaatakkoord loopt tot 2050 en daarmee is het een project over meerdere decennia. De gemeente heeft op basis van het Klimaatakkoord de regie op de warmtetransitie en gelet op de technische en maatschappelijke aard is dat een complexe opgave. Er zijn dan ook veel partijen bij betrokken, het raakt veel terreinen van het dagelijkse leven en komt letterlijk bij iedereen achter de voordeur. Daarom is participatie ook essentieel voor het slagen en is aansluiten op het Burense kerngericht werken van belang. Het gaat verder ook om samenwerking in de regio en met stakeholders.

Gelukkig staan de technische ontwikkelingen niet stil en zullen er de komende jaren zeker innovaties komen. Het is wel belangrijk nu een start te maken met de bestaande middelen en een aanpak voor isoleren, besparen en meer tussenstappen naar 'aardgasvrij-ready' op te stellen. Anders moet er later te veel in één keer gebeuren en zijn ook de technici, installateurs, etc. niet beschikbaar om de transitie dan in kortere tijd uit te voeren.

2. Doel / meetbaar effect

De verwachting van velen zal zijn om voor de verdere plannen een aantal SMART-doelstellingen te formuleren. Dan is te denken aan doelstellingen als:

- % kernen/wijken fossielvrij in Buren in 2030, 2040 en 2050.
- % reductie CO₂ uitstoot in relatie met de doelstelling in de klimaat visie ed.
- % panden in het buitengebied fossielvrij in Buren in 2030, 2040 en 2050.
- % sociale huurwoningen fossielvrij als prestatieafspraken met woningcorporaties.

Bij het ontwikkelen van de visie bleek dat het stellen van SMART-doelen geen landelijke vereiste is en dat het formuleren van SMART-doelen nog te vroeg komt. We moeten namelijk nog veel 'leren' over de mogelijkheden, de aanpak en de planning voor we goede SMART-doelen kunnen stellen.

Als het gaat om de wijken/kernen die voor 2030 aardgasvrij kunnen worden zijn er voor Buren mogelijkheden om Lingemeer en (delen van) Maurik van warmte te voorzien via aquathermie. Gelet op de huidige stand van de techniek en verwachte verdere ontwikkeling lijkt dat realiseerbaar. Cruciaal is wel dat het samen met inwoners gerealiseerd kan worden. Dat vraagt vanaf nu een gedegen participatietraject met inwoners en andere stakeholders waarbij ook mogelijke andere warmtebronnen onderzocht kunnen worden. Vrijwilligheid is immers het uitgangspunt. Daarmee is het realiseren van de SMART-doelen in hoge mate afhankelijk van die participatie. Ruimte voor een volwaardige participatie van inwoners staat op dit moment in de transitie dan ook op gespannen voet met een realisatie claim of zelfs een strak routeplan.

3. Argumenten

1.1 Het klimaatakkoord verwacht een gemeentelijke visie op de warmtetransitie per 1 januari 2022. Eind 2021 moet Buren een warmtevisie vaststellen. Dat is dan de start van de warmtetransitie, want in het Klimaatakkoord is afgesproken dat gebouwen in 2050 duurzaam worden verwarmd, de warmwatervoorziening duurzaam is en er duurzaam wordt gekookt. De ambitie in de klimaatvisie Buren is om de CO₂-uitstoot in 2030 met 55% terug te brengen (t.o.v. 1990). De aanpak voor de warmtetransitie is dan ook nodig om die ambities waar te kunnen maken.

1.2 Een visie geeft richting, maar met een plan zet je stappen.

De gemeenten hebben een regierol in de warmtetransitie en met deze visie geeft Buren als gemeente aan langs welke lijnen die transitie zich gaat ontwikkelen. Maar een visie vraagt om concrete stappen. Daarom worden ook de activiteiten aangegeven om die visie uit te werken.

Kortom: Een visie met een plan!

1.3 De warmtetransitie is nog volop in ontwikkeling.

Met de warmtetransitie betreden we een onbekend terrein waarop we in de komende jaren (lokaal en landelijk) kennis en ervaring opdoen over mogelijkheden, aanpak, etc. Daarom kan deze 'visie met een plan' ook geen totaal beeld, planning of kostenoverzicht geven. Dat zal stap voor stap gaan, maar met de visie kunnen we wel de eerste stappen zetten.

1.4 *Het plan is voor heel Buren en anticipeert op verdere ontwikkelingen.*

De bouwstenen dekken samen heel Buren als landelijke gemeente met veel verschillende kernen. Het biedt ook ruimte aan lokale initiatieven en maakt de tussenstap isoleren, besparen en 'aardgasloos-ready' mogelijk om zo de duurzame ontwikkeling te starten en investeringen te spreiden. De tussenstap is anticiperend op een latere aansluiting op een duurzame warmtebron.

1.5 *Participatie en kerngerichtheid staan centraal.*

Buren heeft kerngericht werken en daarmee participatie als uitgangspunten en daar is bij de ontwikkeling van De Warmtetransitie Buren 2022-2024 vorm en inhoud aan gegeven met een inwonersronde. Participatie is in het verdere traject ook een voorwaarde, want de warmtetransitie komt bij inwoners achter de voordeur en zal zonder deelname van inwoners niet slagen. Aangezien de kernen en de lokale warmtemogelijkheden zeer verschillend zijn, vraagt dit samen om een kerngerichte aanpak.

1.6 *Het devies is: Nu beginnen!*

Nu beginnen met de technieken van nu. Het elektriciteitsnet zal verzaagd moeten worden. Dat zal geleidelijk op de uitvoerbaarheid gespreid moeten gebeuren i.v.m. de personele inzet van de mensen die dat moeten uitvoeren.

De warmtetransitie is ook een opgave voor de komende decennia en het wachten op beloftevolle innovaties is verleidelijk. Maar wat beloftevolle innovaties lijken, blijken niet zelden jaren later loze beloften. En dan is het wachten voor niets geweest. Er is dus alle reden om nu de eerste stappen te zetten daar waar dat kan met bestaande technieken en de uitvoering goed te spreiden. Daar is de klimaatproblematiek ook urgent genoeg voor.

4. Kanttekeningen

1.1 *Het is niet vrijblijvend.*

De realisatie van de nationale energieambities in het Klimaatakkoord is namens gemeenten ondertekend door de VNG. Daarmee is het vaststellen van een visie op de warmtetransitie in 2021 en haar realisatie al met al dus niet vrijblijvend.

1.2 *"Iedereen doet mee" vraagt om een aanpak.*

De warmtetransitie is een complexe opgave en het is noodzakelijk dat iedereen er aan mee kan doen. Dat zal voor een aantal inwoners moeilijk zijn, omdat zij niet overzien wat van hen gevraagd wordt aan aanpassingen of op het financiële vlak. Dan ligt er een taak voor de overheid om ook die inwoners 'mee te nemen' en hen zo nodig te 'ontzorgen'. Ook kan sprake zijn van energie-armoede waar passende voorzieningen voor nodig zullen zijn.

1.3 *De realisatie van de warmtetransitie kent een aantal beperkingen.*

De realisatie van deze transitie kent helaas een aantal (mogelijke) praktische beperkingen:

- Een belangrijke beperking is dat een groot deel van de gemeente aangewezen wordt als reservegebied voor drinkwaterwinning. Dat betekent dat daar voor bijvoorbeeld een WKO niet dieper geboord mag worden dan 60 meter.
- Met de komst van laadpalen en warmtepompen neemt de vraag naar elektriciteit toe tot een niveau waar de leidingen vaak niet op berekend zijn. Daarnaast moet door lokale opwek, energie ook de andere kant op stromen. Het elektriciteitsnet moet daarom versterkt/uitgebreid worden. Initiatieven moeten dan ook met Liander afgestemd worden vanwege de beperkte netcapaciteit.
- De regio zal veel van de gemeente vragen aan personele inzet. Het is een brede opgave die veel beleidsvelden betreft en een nieuwe opgave die nieuwe kennis en ervaring vraagt. Het budget daarvoor is nu onvoldoende om de ambities waar te maken. Het is aan de landelijke overheid hiervoor gemeenten de financiële ruimte te geven.

TOELICHTING EN UITVOERING

5. Financiën

De meerjarenbegroting kent op dit moment voor de warmtetransitie geen structureel budget. Wel is bij de begroting van 2022 een voorstel voor nieuw beleid gedaan voor een procesbegeleider warmte/participatie die met name de participatie van inwoners gaat begeleiden. Verder zijn er

incidentele middelen beschikbaar gesteld, bijvoorbeeld door het Rijk bij de september circulaire 2019 voor het ontwikkelen van de warmtevisie.

In De Warmtetransitie Buren 2022-2024' worden de bouwstenen voor de aanpak voorgesteld om de activiteiten de komende jaren op te pakken. In het onderstaande overzicht worden die activiteiten samengevat met de incidentele en structurele kosten:

	Activiteit	Extra 2022	Nieuw beleid 2023 structureel	Nieuw beleid 2023 incidenteel	Warmte fonds
1	Duurzaamheidsadviseur buitengebied		€ 91.000		
2	Haalbaarheid onderzoeken Maurik en Lingemeer				€100.000
3	Overige kernen Werkbudget	€ 25.000	€ 25.000		
4	Klankbordgroep Werkbudget	€ 11.500	€ 11.500		
5	Ontwikkeling plan isoleren en besparen (externe inzet)				€ 50.000
6	Publiciteit / participatie Werkbudget	€ 10.500	€ 10.500		
7	Diversen	€ 5.000	€ 12.500		
8	Stimuleren kleine initiatieven			€50.000	
	Totaal:	€ 52.000	€ 150.500	€50.000	€150.000

De dekking

De benodigde structurele middelen zullen de komende jaren vooralsnog uit eigen middelen moeten komen en daarvoor worden bij de kadernota 2023 voor de begroting 2023 een aantal specifieke voorstellen nieuw beleid gedaan. Het is mogelijk dit wellicht deels te financieren uit een ophoging van het gemeentefonds voor duurzaamheid / warmtetransitie als daarover afspraken zijn gemaakt in een nieuw landelijk regeerakkoord. Hier wordt onder andere de VNG nadrukkelijk op aangedrongen.

Vooruitlopend op 2023 is ook voor 2022 een incidenteel budget nodig en dat wordt mogelijk gemaakt via een voorstel in de tweede Burap 2021. Dit is samen met de vorming van een warmtefonds 2022 opgenomen in de tweede Burap 2022 en met als dekking resterende middelen 2021 en dan met name de incidentele bijdrage uit het gemeentefonds bij de september circulaire 2019 voor de warmtetransitie. Daar is spaarzaam mee omgegaan en kan nu concreet aangewend worden om de eerste initiatieven met een haalbaarheidsstudie te ondersteunen en het plan 'isoleren, besparen en meer' te ontwikkelen. Maar ook om de incidentele kosten van de eerste initiatieven wat betreft een haalbaarheidsstudie te ondersteunen.

Verder zal nagegaan worden wat de mogelijkheden zijn op basis van het lokale Treasurystatuut voor garantiestellen en/of een fonds voor leningen voor lokale initiatieven als een revolving fund. Beiden kunnen onderdeel zijn van een pakket maatregelen om lokale initiatieven te stimuleren. Bij het onderzoek naar haalbaarheid en wenselijkheid van een dergelijk pakket zal ook naar de financieringsaspecten van het fonds gekeken moeten worden. Dan is te denken aan een lening via het BNG, de relatie met het weerstandsvermogen en de uitvoering van een dergelijke regeling. Dit zal, afhankelijk van de prioritering in 2022 of 2023 onderzocht worden.

Er zijn mogelijkheden voor subsidies bij Provincie, Rijk en mogelijk Europa. Dit vraagt wel de inzet van een 'subsidioloog' om die te 'verkennen en aan te vragen'. Wellicht iets om in regioverband op te pakken.

Ongetwijfeld zal bij de uitvoering in 2022 en 2023 ook blijken dat andere stappen en mogelijkheden de realisatie gaan bepalen en dat bepaalde onderdelen meer ondersteuning vragen. Als dat wezenlijke budgettaire effecten heeft wordt dit bij de burap of anderszins gemeld.

6. Communicatie

Informatie en communicatie dragen bij aan bewustwording en kennis. In het voortraject is hier mee begonnen. Zo is de uitnodiging voor het draagvlakonderzoek met een informatiebrochure over de warmtetransitie huis aan huis bezorgd. Verder is ook de oproep in de lokale media voor de inwonersronde in de tweede helft van dit jaar voorzien van informatie over de warmtetransitie met een verwijzing naar een ondersteunende site. Die uitnodiging is onder andere ook naar inwoners- en kernorganisaties gestuurd.

Communicatie en informatie zijn ook de basis voor de verdere uitvoering van de warmtetransitie. Het is het voornemen om in 2022 een communicatieplan op te stellen. Uit de inwonersronde kwam daarvoor ook een reeks suggesties naar voren. Dit om inwoners te betrekken en te motiveren met als boodschap het bieden van perspectief: Laten zien wat kan!

7. Uitvoering en planning

Als de raad instemt met De Warmtetransitie Buren 2022-2024 zullen de volgende activiteiten uitgezet worden:

• Het werven van een energieadviseur buitengebied	2022
• Verkennen van de mogelijkheden Maurik en Lingemeer	2022
• Betrekken van de overige kernen	2022
• Formeren van een klankbordgroep	2022
• Plan van aanpak 'Isoleren en besparen en meer (aardgasvrij-ready)'	2022
• Informatie- en communicatieplan	2022

Verder zullen in 2022 en 2023 nog de volgende onderwerpen verkend worden:

- Verduurzamen monumenten
- Inzet van biomassa, biogas en biomeiler
- Energiearmoede
- Een (gemeentelijk) warmtebedrijf
- Bedrijven en organisaties
- Verkennen van stimuleren kleine warmte initiatieven

De ontwikkelingen en evaluatie gaan naar verwachting snel en als de eerste ervaringen met de participatie zijn opgedaan is daarom het voornemen om de visie en de realisatie in 2024 te evalueren en een geactualiseerd plan voor 2025 en verder op te stellen.

Bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van deze "warmtetransitie 2022-2024 is verder weer een samenwerking denkbaar met een raads werkgroep, zoals ook in de afgelopen jaren rond de strategische opgave duurzaamheid heeft plaatsgevonden.

8. Participatie

In het voorgaande is al gewezen op het draagvlakonderzoek en de inwonersronde. Ook zijn er warmtetafels met stakeholders gehouden.

De inwonersronde heeft bevestigd dat participatie de sleutel is tot een succesvolle warmtetransitie. De ronde heeft ook suggesties opgeleverd over de participatie die verder worden meegenomen. Verder sluit de Burense aanpak met de drie pijlers (onder andere kerngericht, maatwerk en ruimte voor lokale initiatieven) aan bij het streven naar participatie van/door inwoners/eigenaren. Dat is ook nodig, want de warmtetransitie komt bij iedereen achter de voordeur. Het streven om te werken met lokale werkgroepen is hier een onderdeel van. Dat net als het formeren van een gemeente brede klankbordgroep of het betrekken van eCoBuren.

9. Duurzaamheid

Dit voorstel is onderdeel van de strategische opgave duurzaamheid en zet de eerste stappen in de warmtetransitie van de gebouwde omgeving van de gemeente Buren. Dit gericht op het realiseren van de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame warmtebronnen zonder CO2-belasting voor verwarmen, koken en warm water. Dit is in het verlengde van het Klimaatakkoord en de Burense klimaatvisie.

Bijlagen:

De Warmtetransitie Buren 2022-2024

Bijlage 1: Overzicht van bestaande verwarmingstechnieken

Bijlage 2: Kaart aanwijzing drinkwatergebied

Bijlage 3: Rapport Energie Samen Rivierenland

Bijlage 4: Rapport Spectrum

Bijlage 5: Wat 'anders verwarmen' voor u als inwoner betekent.

Bijlage 6: Participatieladder

Bijlage 7: Aanzet klankbordgroep

Raadsbesluit: Warmtevisie Buren 2022-2024

Inlichtingen bij:

Naam J. van den Beemt

Domein Ruimte